

DANCE FORMATS AS AN OPPORTUNITY FOR THE EXPRESSION OF INDIVIDUAL TALENT

Gergana Minkovska

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of educational studies and the arts, Sofia, Bulgaria,
g_minkovska@abv.bg; gminkovska@uni-sofia.bg

Abstract: Tracing the origin of dance from its inception to the present day reveals a long path of development. Historical data related to physical culture and expression provides grounds to believe that its birth can be traced back to antiquity. While in the distant past people danced to invoke rain, achieve victory over enemies, increase herds, appease spirits, etc., today the various forms of dance, modified and adapted to the age characteristics of practitioners, have become an integral part of the cultural and sports life of contemporary society, evolving through the centuries. The purpose of this study is to attempt to establish the role of dance as an opportunity for individuals of different age groups to showcase their talent. To achieve this goal, the following tasks were set: Observation of a dance event in a Bulgarian city, for which the author received an invitation from the organizers; Brief description of the location of the event and investigation into the origin of the name of the cheerleading festival "Sunlit Bessapara"; Conducting a survey among leaders of cheerleading teams participating in the specific dance event; Analysis of the obtained results; Drawing conclusions. Based on the material presented, it could be concluded that providing opportunities for engaging in sports activities and participating in dance formats, such as cheerleading, where the emphasis is on aesthetics and beauty in all its forms, and where qualities like hard work, determination, willpower, teamwork, and respect are not just words but an ongoing effort aimed at educating participants, is an opportunity for the development and expression of the abilities and talents of the individual.

Keywords: dances, cheerleading squads/teams, cheerleading festival, talent

ТАНЦОВИТЕ ФОРМАТИ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ИЗЯВА ТАЛАНТА НА ЛИЧНОСТТА

Гергана Минковска

СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата, София, България,
g_minkovska@abv.bg; gminkovska@uni-sofia.bg

Резюме: Проследяването произхода на танца от възникването му до наши дни показва дългия път на развитие. Историческите данни свързани с физическата култура дават основание да се смята, че зараждането му се търси още в древността. И ако някога в далечното минало хората са танцували, за да измолят дъжд, за победа над врага, за увеличаване на стадата, за омилюване на духовете и т.н., днес видовете танци модифицирани и адаптирани към възрастовите характеристики на практикуващите, преминавайки през вековете са превърнати в неделима част от културния и спортния живот на съвременното общество. *Целта* на настоящия материал е да бъде направен опит за установяване ролята на танца като възможност за изява таланта на хора от различни възрастови категории. За осъществяване на целта бяха поставени следните *задачи*: Наблюдение провеждането на танцово събитие в български град, за което е налична покана от организаторите до автора; Кратка характеристика на местоположението на провеждане и проучване произхода на наименованието на фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара”; Провеждане на анкетно проучване сред ръководители на мажоретни групи, участващи в конкретното танцово събитие; Анализ на получените резултати; Извеждане на изводи. Въз основа на посоченото в материала би могло да се смята, че предоставянето на възможност за практикуване на спортни дейности и участие в танцови формати, каквито са и мажоретните, в които ефектът е подчертаване на естетичното, на красивото във всичките му форми, а трудът, целеустремеността, волята, работата в екип, уважението са не само думи, а неспираща работа с цел възпитание на участниците, е възможност и за развитие и изява на способностите и таланта на личността.

Ключови думи: танци, мажоретни отбори, мажоретен фестивал, талант

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Проследяването произхода на танца от възникването му до наши дни показва дългия път на развитие. Историческите данни свързани с физическата култура дават основание да се смята, че зараждането му се

търси още в древността. „Танцът на първобитния човек е танц заклинание, молба за щастие, за плодородие” (Луканов, П., 2009, с. 9). И ако някога в далечното минало хората са танцували, за да измолят дъжд, за победа над врага, за увеличаване на стадата, за омилостивяване на духовете и т.н., днес видовете танци модифицирани и адаптирани към възрастовите характеристики на практикуващите, преминавайки през вековете са превърнати в неделима част от културния и спортния живот на съвременното общество. *Целта* на настоящия материал е да бъде направен опит за установяване ролята на танца като възможност за изява таланта на хора от различни възрастови категории. За осъществяване на целта бяха поставени следните *задачи*:

- Наблюдение провеждането на танцово събитие в български град, за което е налична покана от организаторите до автора.
- Кратка характеристика на местоположението на провеждане и проучване произхода на наименованието на фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара”.
- Провеждане на анкетно проучване сред ръководители на мажоретни групи, участващи в конкретното танцово събитие.
- Анализ на получените резултати.
- Извеждане на изводи.

В съвременното ни танцът може да бъде определян от много и различни гледни точки. Може да бъде разглеждан като средство за физическо възпитание, като възможност за поддържане на добро здравословно състояние, социализация и работа в екип, проява на творчески способности и много други. За целта на настоящия материал танцът е разглеждан като начин за изява на таланта на личността.

Исторически източници свързани с най-старите жители по днешните български земи дават сведения, че това са траките, определяни като хора здрави, снажни, издръжливи (Цонков, П., Петрова, Н. 1976, с. 202). Тракиецът бил добър ездач и имал умения в боравенето с меч и копие. В металообработването траките били изкусни майстори. Силно развито било земеделието. В тракийските земи били широко разпространени лозарството и винарството, като значими култове били свързани именно с лозарството. „Вината се славели с пивкостта си и разнообразието си” (История на България. Том 1: Първобитнообщинен и робовладелски строй. Траки. 1979, с. 140). В духовния свят и култура на траките танцът и музиката заемали специално място. Говорейки за близостта им с музиката не може да не бъде споменат древният тракийски певец Орфей. Надниквайки в онзи отдавнашен свят изпълнен с тайнство пред читателя се разкрива картината описана от Николай А. Кун свързана с прочутия певец Орфей и любовта му към силно обичаната от него Евридика (Кун, Н. 2021, с. 204). Легендата разказва, че с магичните си песни и вълшебна лира омайвал птици и зверове, вятърът притихвал и цялата природа слушала в захлас. Смята се, че пещерата намираща се в близост до днешното българското село Триград – „Дяволското гърло” в планината Родопи е свързана със спомена за изкусния тракийски певец и музикант (<http://bgnasledstvo.org/bg/>).

Земите на днешната Област Пазарджик в България някога били населявани от тракийското племе беси. Смята се, че древното тракийско селище Бесапара (намиращо се в Южна България на територията на днешното село Синитово в Община Пазарджик) „е било или столица, или главен град на племето” (<https://bg.wikipedia.org/wiki/>). Надпис дава информация, че в миналото е имало „Горна и Долна Бесапара, като Долна Бесапара е пътна станция на Виа Милитарис, свързващ Виндобона (дн. Виена) с Византион (дн. Истанбул)” (<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0>).

На името на древното селище и вероятно в знак на почит към предците танцовият мажоретен фестивал провеждан в българския град разположен в Южна България - Пазарджик, където лятото е дълго, слънчево и топло е именуван „Слънчева Бесапара”.

2. МЕТОДИКА

За осъществяване на поставените цел и задачи бе осъществено наблюдение на мажоретния фестивал „Слънчева Бесапара”, който е традиционен и през 2023 г. се провежда за дванадесети път. Получената покана от организаторите от Община Пазарджик, Общински детски комплекс, бе потвърдена и приета от автора. Танцовото събитие се състоя на 9 и 10 юни 2023 г. в град Пазарджик, България. От представения от организаторите регламент за провеждане на фестивала е видно, че целта е: „Повишаване интереса към мажоретните танци и популяризирането им в Пазарджик и България. Стимулиране на потребностите на мажоретките за самоизява и себеутвърждаване чрез предоставяне на възможности за участие в регионални, национални и международни инициативи” (Официална документация на фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара” 2023). За участващите в двата дни на събитието състави, организаторите осигуряват безплатна нощувка. В първия ден на фестивала мажоретните състави се състезават в Марш-парад 100 метра

с батон или с помпони. Отразени са изискванията за структурирането на изпълнението, както и времетраенето. Вторият състезателен ден включва хореография с батони и хореография с помпони на сцена. В цитирания документ е дадена информация и относно оценяването на отборите. Посочено е, че се извършва в две категории: начинаещи и напреднали.

Анкетното проучване бе реализирано през двата дни на фестивала. Получените отговори са от част от ръководителите на участващите отбори на възраст от 19 до 64 години. Общият им брой е 9, в това число 8 представители от женски и 1 представител от мъжки пол. Зададени бяха 7 въпроса свързани с ефекта на мажоретните танци с възможни отговори „Да”, „Не”, „Нямам мнение”. Беше отбелязано, че при желание за споделяне на незасегнати в анкетата въпроси свързани с мажоретството, може да бъде използван гърбът на анкетната карта.

3. РЕЗУЛТАТИ

От представените в Таблица 1 данни се вижда, че 8 души или над 88,8% от анкетиранията лица са над 35 годишна възраст и само 1 участник е във възрастовата категория 19 – 25 години. Представители участващи в изследването на възраст 26 – 35 години няма. Тези резултати показват, че в голямата си част ръководителите на мажоретни състави са в зряла възраст и въпреки иновативността в България на този вид танци, за която все още би могло да се говори те нямат притеснения за работа в тази насока и мажоретството като вид спортна дейност в България бележи напредък и развитие, най-вероятно в резултат на натрупания вече опит както на национални, така и на международни изяви на част от педагозите и ръководените от тях състави.

Таблица 1. Възрастова категория на участващите в анкетното проучване ръководители на мажоретни отбори

Възрастова група	19 г. – 25 г.	26 г. – 35 г.	36 г. – 45 г.	46 г. – 55 г.	56 – 65 г.
Брой	1	-	3	2	3

(Отразените в таблицата данни са от проучването проведено от автора.)

Трябва да бъдат подчертани и усилията на някогашните учители по Физическо възпитание и спорт, които още през миналия 20-и век създават мажоретни тимове съставени от ученици, обучавани в училищата в страната. Такива например са ученическите състави от 96 СОУ „Лев Николаевич Толстой”, гр. София и Първа английска езикова гимназия, гр. София. Още в онези години съставите имат участия в различни мероприятия както училищни, така и на домакинските спортни срещи (играни в тогавашната спортна зала „Сливница” намираща се на едноименния булевард в гр. София) на баскетболния отбор Левски-Готел. Тимът от 96 СОУ „Лев Николаевич Толстой” с ръководител Соня Букева (Снимка 1) представя страната ни още през 1990 г. в „Drill Team International Competition” – състезание проведено през месец август в гр. Нагоя, Япония. Представената хореография е с палки (предметът в ръцете на мажоретките) – сега известни като уреди/атрибути батони.

Снимка 1. Мажоретният състав на 96 СУ „Лев Николаевич Толстой” с ръководител Соня Букева преди участието в „Drill Team International Competition” през 1990 г.

(Снимков материал: личен архив на участничка в състава)

Отборът на Първа английска езикова гимназия ръководен от Саша Александрова (по информация на участничка от състава от 2003 г.), години наред участва в празничните паради посветени на 24 май и деня на град София.

В проведеното анкетно проучване отговорите си са дали ръководители на мажоретни състави от следните български градове (изброени по азбучен ред): Елин Пелин, Пазарджик, Пещера, Плевен, Пловдив, Симеоновград, София, Шумен (2-ма ръководители). От официалната информация получена от организаторите на състезанието става ясно, че със свои отбори са участвали и образователни институции от градовете Казичене, Крумовград, Първомай, Самоков, Сопот, като участващите отбори от градовете София и Пловдив са по два. Тези данни показват, че мажоретни танци имат възможност да практикуват подрастващи от много български градове, разположени в различни части на страната и картата на развитие на мажоретството в България става все по-широкообхватна. Големият брой на участващите в събитието доказва все по-нарастващия интерес към мажоретните танци в страната ни.

На така зададения въпрос №1 „Според Вас танцовите/мажоретните фестивали и състезания допринасят ли за обогатяване на спортния живот в страната ни?“ 100% от запитаните отговарят положително. Въпросът беше зададен не случайно, тъй като опитът на автора в създаването и ръководенето на мажоретния отбор на СУ „Св. Климент Охридски“ в периода 2000/2001 – 2015/2016 учебна година показва, че има деятели, които водят диалог къде е мястото на мажоретните танци и мажоретството спорт ли е или не. Мнението на практикуващите ръководители доказва значението на танцовите формати, включително и мажоретните такива, като значима и неделна част от спортния живот в България. Игнатова, М. (2021) споделя, че „мажоретството може да се практикува за мотивиране на спортни отбори, забавление на публиката или като състезателна дисциплина“.

От отговорите на въпрос №2 „Според Вас в страната ни има ли интерес към занимания с мажоретни танци?“ става ясно, че 100% са отговорили положително. Този категоричен отговор е показателен, защото преките впечатления на работещите в сферата дават най-точна представа. Нито един от анкетираните не е дал отрицателен отговор или пък отговор „Нямам мнение“. Създаването на интерес към участия в различни видове спортна дейност, включително и мажоретна допринася за запазването му в последваща възраст и практикуване и в по-късен етап.

От получената от анкетните карти информация става ясно, че участниците във фестивала са от всички определени по регламент възрастови категории, което потвърждава становището. Комплекти медали в събитието бяха разпределени в следните възрастови групи:

- Първа възрастова група: 6 -7 години (родени до 2016 г.);
- Втора възрастова група: 8 -11 години (родени 2012 г., 2013 г., 2014 г., 2015 г.);
- Трета възрастова група: 12 -14 години (родени 2009 г. до 2012 г.);
- Четвърта възрастова група: 15 години (родени след 2008 г.);

Внушителният общ брой участници във фестивала – 501 души, разпределени в четирите възрастови категории е още едно доказателство за все по-нарастващата популярност и проявяван интерес към мажоретните танци.

На въпрос №3 „Считате ли, че практикуването на мажоретни танци, съобразено с изискванията за безопасност има здравословен ефект върху практикуващите?“ отговор „Да“ е даден от 100% от запитаните. Известни са многобройните ползи за здравето от физическата активност. Занимания с физически упражнения съобразени с възрастта и индивидуалните възможности на практикуващите са препоръчвани от специалисти в различни области на науката. Видно е, че ръководителите на мажоретни групи добре знаят здравословния ефект от практикуване на мажоретни танци, разбира се, съобразно изискванията за безопасност.

Отговорите на въпрос №4 „Считате ли, че заниманията с мажоретни танци съдействат за развитието на физическите качества на участниците?“ дават информация, че 100% от ръководителите посочват „Да“. Тези данни дават основание да се смята, че преподавателите на мажоретните групи познават двигателните (физически) качества бързина, сила, издръжливост, гъвкавост, ловкост и начините за развитието им чрез мажоретния танц. Рачев, Кр. прави подробни изследвания за „Възрастово развитие и особености на двигателните способности“ (Рачев, К., 1998, с.96), като отбелязва възрастовата динамика на физическите качества и благоприятните периоди за развитието им. Говорейки за физически (двигателни) качества в предучилищния период Попова, Е. споделя, че „За успешното възпитаване на физическите качества в предучилищна възраст е необходимо създаване на благоприятна психологическа обстановка и особено много на целенасочена мотивация за тяхното усъвършенстване“ (Попова, Е. & Христова, Е., 1990, с.116).

На въпрос №5 „Считате ли, че практикуващите от различни възрастови категории участват с желание и ентузиазъм в организирани занимания с мажоретни танци?“ 100% от анкетираните дават положителен

отговор. „Не” или „Нямам мнение” ръководителите не са маркирали. Споделеното мнение затвърждава опита и наблюденията на автора относно активността и желанието на участници от различни възрасти за участие в такъв тип дейност. Димитрова, Л. (2019) посочва, че „Анализът на структурните особености на свободното време на човека и осмислянето на процеса на неговото усвояване са в ползрението на науки като философия, социология, психология, социална и културна антропология, педагогика” (Димитрова, Л., 2019, с. 7). Не трябва да се забравя, че независимо от формата на взаимодействие поставените за изпълнение и упражняване задачи трябва да са достъпни и съобразени с особеностите на възрастовата категория и индивидуалните възможности на участниците. Предвид застоялия начин на живот и последствията от това, изследвания свързани със затлъстяване, включително и в България, продължителното застояване пред смарт устройства, което се задълбочи по време на Ковид-19 пандемията, зададените модели на семейно възпитание в голяма част от българските семейства, възможността за практикуване на желана физическа активност не бива да бъде подценявана. Тук трябва да бъде подчертано забележимото присъствие на родителите на подрастващите участници от града домакин на мажоретния фестивал, които през дните на събитието оказваха помощ и подкрепа в организацията, като нежната половина бяха подготвили и направили част от аутфита си специални еднакви по цвят и модел тениски с надпис идентифициращ ги като „Отбор на майките”.

Категорични са ръководителите и в мненията си по въпрос №6 „Считате ли, че заниманията с мажоретни танци имат възпитателен ефект върху подрастващите?”, на който 100% отговарят с „Да”. Във видимо забележимото време на дефицит на ценности, на агресивно поведение, на криминални прояви, на егоцентризъм, във времето, в което в България думата „морал” за много хора е без значение или криворазбрано такова, образоваността и интелигентността са изместени и поставени далеч в периферията, ролята на възпитанието е изключително значима. Възпитателните възможности на физическото възпитание и спорта и в частност на мажоретните танци като вид двигателна дейност, към която създаденият интерес е осезателен и желанието за упражняване е налице, се превръщат в средство за осъществяване и на редица възпитателни задачи. Разбира се, личният пример и поведенческият модел на преподавателя не е без значение. За постигане на успех, в която и да е спортна дейност са необходими много труд, постоянство, воля, целеустременост, екипна работа, продължително упражняване, приемане и зачитане мнението на отсрещния, толерантност, сътрудничество и редица други. Възпитаването в общочовешки ценности е част от образователния процес и в сферата на физическото възпитание и спорта.

На въпрос №7 „Считате ли, че чрез участие в мажоретна формация се дава възможност за изява таланта на участниците?” 100% от анкетираните посочват отговор „Да”. В Речника на чуждите думи в българския език (Милев, А. и др., 1958, с. 603) срещу думата „талант” е обозначено „гр. talanton”, като сред значенията ѝ е записано „дарование”, „способност”. Наред със споменатите благоприятни за здравето ефекти от практикуването на мажоретен спорт като вид физическа активност, чрез участието в танцови формати се дава възможност за изява на таланта на практикуващите и единомислието и категоричността в мнението на ръководителите на мажоретни състави го доказва. Това е становището и на Нешева, И. (Нешева, И. 2016, с. 89), която сравнявайки дейността с олимпийски спортове ги определя като „съвременни инструменти за социална реализация и публична изява на таланта на поколения момичета и млади жени”.

4. ДИСКУСИЯ

Мненията от проведеното изследване на ръководителите на отбори участващи във фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара” 2023, както и опитът на автора (Снимка 2) в създаването и дългогодишното ръководене (2000/2001 – 2015/2016 уч.година) на мажоретния отбор на СУ „Св. Климент Охридски” (първият български студентски отбор спечелил купа и медали за второ място от Международното студентско състезание „EUROMILANO” 2011), потвърждават значимостта на практикуването на мажоретни танци както от здравословен, така и от възпитателен аспект.

Снимка 2. Атмосфера след награждаването на призьорите във втория ден на Фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара” 2023.

(Снимков материал: личен архив на автора)

На снимката от ляво на дясно: Снежана Иванова – старши треньор на мажоретен отбор към Спортен клуб „Ритмика” – Шумен; Марийола Спасова – старши треньор на мажоретен отбор към Спортен клуб „Ритмика” – Шумен; Юлия Мумджиева – европейска шампионка по художествена гимнастика и директор „Маркетинг и реклама” на Българска федерация по художествена гимнастика; Ирина Нешева, доктор – преподавател в катедра „Гимнастика”, НСА „Васил Левски”, създател и треньор на мажоретния отбор на НСА „Васил Левски”; Гергана Минковска, доктор – преподавател в катедра „Предучилищна и медийна педагогика”, СУ „Св. Климент Охридски”, създател и треньор в периода 2000/2001 – 2015/2016 уч. година на мажоретния отбор на СУ „Св. Климент Охридски” (автор на настоящия материал);

Предвид нарастващия брой участници в мажоретни отбори и с оглед предоставянето на възможност за изява таланта им в различни събития със състезателен характер в България, е необходимо изготвяне, съгласуване и обявяване в срок на спортен календар с посочени дати за надпревари, които ръководителите и практикуващите предварително да съобразят, за да планират дейността си. Наблюденията на автора показват, че има съвпадение на дати за провеждане на мажоретни танцови събития със състезателен характер в различни български градове, на което трябва да бъде обърнато внимание.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Във времената на нестихваща агресия в България, наложилите се странни и неприемливи семейни възпитателни модели, липса на общочовешки ценности в голяма част от хората, чувство за превъзходство демонстрирано от демотивиращи индивиди, предоставянето на възможност за практикуване на спортни дейности и участие в танцови формати, каквито са и мажоретните, в които ефектът е подчертаване на естетичното, на красивото във всичките му форми, а трудът, целеустремеността, волята, работата в екип, уважението са не само думи, а неспираща работа с цел възпитание на участниците, е възможност и за развитие и изява на способностите и таланта на личността.

ЛИТЕРАТУРА

- Димитрова, Л. (2019). Ролята на чуждоезиковото обучение в индустрията на спорта и туризма в свободното време. НСА ППЕС, София. ISBN 978-954-718-578-4. p. 7
- История на България. Том 1: Първобитнообщинен и робовладелски строй. Траки. (1979). Издателство: БАН, София.
- Кун, Н. (2021). Старогръцки легенди и митове. ИК: Колибри. ISBN: 978-619-02-0753-5. pp.204-209
- Луканов, П. (2009). История на танца и балета. Издателство: Дефекто, София. ISBN: 978-954-92340-4-6. p.9.
- Милев, А. & кол. (1958). Речник на чуждите думи в българския език. Издателство: Наука и изкуство, София. p. 603.

Нешева, И. (2016). Мажоретни спортове. Издателство: „Авангард Прима”, София. ISBN: 978-619-160-592-7. р. 89.

Официална документация и информация на фестивал на мажоретните състави „Слънчева Бесапара” 2023

Попова, Е. & Христова, Е. (1990). Теория и методика на физическото възпитание. Университетско издателство “Климент Охридски”, София. р.116.

Рачев, К. & кол. (1998). Теория и методика на физическото възпитание – част I. НСА ПРЕС, С. р.96.

Цонков, П., Петрова, Н. (1976). История на физическата култура. Медицина и физкултура, София, р. 202.

Ignatova, M. (2021). Origin, development and prospects of cheerleading disciplines in bulgarian higher schools. Trakia Journal of Sciences, Vol. 19, Suppl. 1, pp 814-818.

<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0>, 2024

<https://bgnasledstvo.org/bg/%D0%B4%D1%8F%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%B3%D1%8A%D1%80%D0%BB%D0%BE/>, 2024